

Fra gamle dager.

— 0 —

Svanlibygdas historie

XVII

Våre forfedres tid kan nemnes som den gode gamle, på kostholdets område. Maten var kraftig, naturlig og næringsrik.

Kosten i Svanlibygda var klappkaker av heimavla bygg, med flatbrød, bakt av datidens kvinner, stomp av dansk rugmel, poteter og sild eller fisk, graut og suppe av heimbyggmel osv. Margarin og sirup fantes ikke den gang, men då bruktes heimsmør, møssmør, geitost og gomme.

Sild var det ikke noen mangel på i husholdninga. Det var spikjesild året rundt og røykasild om hausten. Brødmaten var av grovmel, finsikta mel var ikke i handelen dengang. Tykkmelk silt i heimgjorte treskåler, var kverdadagens kost. Om søndagene og de travle dager i høyonna blei en foruten med brødmat, beverta med tykkmelk med fløte på, (rømkolla) eller med delikat geitost, landsmør og gomma.

Det var i sannhet herlig kost: flatbrød eller heimbyggkaker sammen med rømkolla eller med heimsmør, geitost og gomme som pålegg!

I parentes bemerkta: Jeg nemner datidens melkeprodukter som de kaltes av våre forfedre i daglig tale.

Om våren eller forsommeren var husmora i skogen og pelka syregras for det blei trenna og kokte det til en grautliknende masse og hadde i melka, og den kosten var ikke å forakte. Det var ikke bare samene i Svanlibygda som brukte syregras som mat. Jeg har lest i en artikkel om den gamle tids kosthold — om det var i et tidsskrift eller i et almindelig nyhetsblad husker jeg ikke — at prestfamilien på Tranøy brukte denne matnyttige gressplante i kostholdet i nødsåret 1812, og seinare bruktes den av mange Tranøyværingar.

Vårt nåtids folk eter ikke den mat som fedrene åt. Men disse hadde [det] gjennomgående bedre en folk nå. Då var det verken blinntarmbetennelse eller tannrâte. Då min far døde, over 80 år gl. hadde han alle sine tenner i behold. Og mange andre eldgamle menn

og kvinner hadde gode friske tenner, hadde i sitt lange liv sjelden eller aldri hatt tannpina. Det var ikke bruk for tannlæker og skoletannpleie den gang. Ingen hadde gebiss som nåtidens unge mennesker, korav våre unge kvinner er i stor majoritet.

Der blei og drukket noe kaffe i siste halvdel av forrige århundrede. Men den var ikke nemneverdig skadelig for tennene og fordøyelsen, då kosten på annen måte var særlig verdfull og det blei drukket rigeli melk.

Jeg er enig i, hva gamle Brita skreiv i «Norsk Ungdomsblad».

«Då eg vaks opp var ungdommen friske og randlette, så det lyste av kjakane våre. Ingen såg ein bleik vesal ungdom på landsbygda. Ingen hadde bry med doktor og tannlækjar. Korleis er det no? tenk dykk om. Bleike og blå, sjuke tenner, og sjuke innvortes. Og dette i ei tid, då folk skulle ha det så mykje betre enn før. Korleis kan det ha seg? Eg trur matstellet har stor skyld her. Stomp av siktamjøl, margarin, sirop, separertmelk, kaffi til frukost, kaffi attpå middagsmaten, kaffi til mellommat, kanskje til kvelds og».

Sålangt Brita.

Når jeg minnes kostholdet i gamle dager, kjenner jeg mig vemodig stemt i mitt sinn og denne tanke krysser gjennom min hjerne: *Det var dengang men ikke nå.*

Johan Ø. Sørli.